

Gnezditev dolgoprstega plezalčka *Certhia familiaris* v loki reke Mure

Breeding of the Common Treecreeper *Certhia familiaris* in wooded floodplain of the Mura river

Franc BRAČKO

Ponavadi je razlikovanje dvojniških ali sestrskih vrst ptic zelo težavno opravilo, posebej kadar gre za bežno srečanje z njimi. Prav gotovo mednje sodita tudi oba naša plezalčka - kratkoprsti *C. brachydactyla* in dolgoprsti plezalček *C. familiaris*. Oba med seboj najlaže in najzanesljiveje ločimo po petju, predvsem spomladi, ko gnezdita in prepevata. Nekoliko težje je določevati vrsto na osnovi opazovanja njunih morfoloških značilnosti, na primer: belina trebuha oz. bokov, dolžine kljuna, nadočasne maroge itd., povrhu vsega se te značilnosti pri obeh vrstah med seboj nekoliko prekrivajo. Samo z opazovanjem torej ne moremo vselej zanesljivo določiti vrste, kadar ptica ne poje. Verjetno je najmanj težav z določevanjem v roki, pri tem si lahko pomagamo s ključem, kot je npr. SVENSSON-ov (1992).

V Sloveniji dolgoprsti plezalček prebiva predvsem v smrekovih in jelovo- bukovich gozdovih, ki pokrivajo sredogorski in visokogorski svet. Gnezdi v drevesnih špranjah, za odstopljeno drevesno skorjo, pod skodlami in deskami najrazličnejših stavb v gozdu. Gnezditveno prebivališče kratkoprstega sorodnika pa so svetli listnati in mešani gozdovi, zlasti gabrovo-bukovi, hrastovi logi, sadovnjaki in parki. Gnezdišča pa so podobna kot pri sorodniku (GEISTER 1995).

V tem sestavku ne bomo govorili o določevanju in razlikovanju med obema vrstama, (zaradi težavne determinacije je seveda prav, da v uvodu spregovorimo o tem), temveč o habitatu in ugotovljeni gnezditvi dolgoprstega plezalčka v poplavnem gozdu murske loke. Doslej smo pri nas dolgoprstega plezalčka običajno obravnavali kot gnezdilca gorskih gozdov. Toda že PERUŠEK (1991) poroča, da je v pragozdnih ostankih na Kočevskem

gnezditvena gostota dolgoprstega plezalčka mnogo višja od kratkoprstega in sodi celo med dominantne vrste. Pojavlja nje dolgoprstega plezalčka za Krakovski gozd omenja GREGORI (1992). Posebno v tem primeru gre za gnezditev v tipičnem nižinskem vlažnem gozdu, ki ga zaznamuje hrastovo-gabrov sestoj pragozdnega

Slika 1: Prebivališče dolgoprstega plezalčka *Certhia familiaris* v loki ob Muri pri Krapju (F. Bračko).

Fig. 1: Habitat of the Common Treecreeper *Certhia familiaris* in a wooded floodplain near Krapje (F. Bračko)

značaja. Na avstrijskem delu murske loke je gostota poseljenosti negotova in niha med 0 in 1,3 območnega samca na 10 ha. V manjših in razredčenih gozdnih predelih doline ob Muri ga ni (SACKL, SAMWALD 1997). Zanimivo, da dolgoprsti plezalček gnezdi tudi v poplavnih vrbovo-topolovih in hrastovih gozdovih Donave in na Vršackih planinah (400 m n.m.) v Vojvodini (OBRADOVIĆ 1990, RAŠAJSKI 1990).

Na osnovi teh dejstev in lastnih opažanj sklepam, da v nižinskih gozdovih na poselitev dolgoprstega plezalčka odločilneje vpliva starost gozda kot pa drevesna vrstna sestava. V starih sestojih ima več možnosti gnezdenja za odstopljeno drevesno skorjo starih dreves, v različnih špranjah in duplih. Pa tudi hrane verjetno ne primanjkuje. Podobnega mnenja je tudi SOVINČ (1994), ki meni, da je sestava drevesnih vrst pomembnejši dejavnik od nadmorske višine, čeprav mu bolj kot kratkoprstemu ustrezajo iglavci. Seveda pa moramo pri tem vedeti, da so iglasti in mešani gospodarski gozdovi v sredogorju in gorskem svetu v povprečju starejši od nižinskih, z mnogimi odmrli in trhlimi debli z možnostjo gnezdenja, ter z obilo hrane in marsikje kažejo pragozdni videz in sestoj. Tako je tudi pogostnost dolgoprstega plezalčka v teh gozdovih pričakovana.

Značilne panonske poplavne gozdne sestoje najdemo sicer na manjših površinah, tudi v rečni loki ob Muri. Za dolgoprstega plezalčka posebno privlačna so območja, kjer je najti več doba in veza *Quercus robur-Ulmus laevis* in stare drevesne sestoje mehkolesnih listavcev topolov in vrb *Salix-Populus*, ki kažejo pragozdne značilnosti vlažnih listnatih poplavnih gozdov. V poplavni loki Mure je posebno bujna tudi podrast. Na višku vegetacije v poletnih mesecih je poplavni gozd skoraj neprehoden. V takih drevesnih združbah pa kar mrgoli najrazličnejših žuželk, ki se skrivajo za drevesno skorjo in na deblih, kjer se plezalček prehranjuje. Predel loke, kjer je dolgoprsti plezalček gnezdil, prepredajo tudi številni "živi" rokavi in mrtvice reke Mure.

Gnezditelj dolgoprstega plezalčka v poplavni rečni loki Mure na vsega 175

metrov nadmorske višine je po doslej znanih podatkih ena najnižjih v Sloveniji. Opazovan je bil na dveh lokalitetah:

- * 11. 3. 1995, Melinci (loka), samec poje
- * 17. 4. 1995, Krapje (loka), par (samec poje)
- * 26. 5. 1995, Krapje (loka), s hrano v kljunu (samec občasno poje)

Gnezditelj dolgoprstega plezalčka ob reki Muri ponovno priča o ornitološki pomembnosti poplavnih rečnih lok. Žal mi ni uspelo najti gnezda, ker je bila loka 26. maja pod vasjo Krapje zaradi bujne podrasti težko prehodna. Zanimivo bi bilo ugotoviti, kolikšna je nasploh navzočnost dolgoprstega plezalčka v poplavnih gozdovih ob reki Muri, kjer pa je zelo pogost gnezditelj tudi kratkoprsti plezalček. Menim namreč, da odkriti gnezdeči par prav gotovo ni bil osamljen na tem območju. Žal pa stari drevesni sestoji poplavnega gozda ob reki Muri s sečnjo tudi tukaj postopno izginjajo.

LITERATURA

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS. Ljubljana.

GREGORI, J. (1992): Ptici hrastovega pragozda in bližnje okolice v Krakovskem gozdu. *Acrocephalus* 52: 66-75.

OBRADOVIĆ, R. (1990): Gneždenje kratkokljunog puziča, *Certhia familiaris*, kod Apatina. *Ciconia* 2: 79-81. Novi Sad.

PERUŠEK, M. (1991): Ptice pragozdnih ostankov Rajhenavski Rog in Pečka. *Acrocephalus* 49: 124-136.

RAŠAJSKI, J. (1990): Gneždenje kratkokljunog puziča, *Certhia familiaris*, na Vršackim planinama. *Ciconia* 2: 82-84. Novi Sad.

SACKL, P. & O. SAMWALD (1997): Atlas der Brutvögel der Steiermark. Sonderheft zu den Mitteilungen Landesmuseum Joanneum Zoologie. Graz.

SOVINČ, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. TZS. Ljubljana.

POVZETEK

26. 5. 1995 je bila v kraju Krapje v poplavni loki reke Mure ugotovljena gnezditelj dolgoprstega plezalčka. Opazovani par in pojočega samca sem na tej

lokaliteti zasledil že 17. 4. 1995, v bližnjem kraju Melinci pa že 11. 3. 1995. Vrsta je določena po petju, sicer pa v poplavni loki Mure pogosto gnezdi tudi kratkoprsti plezalček.

Dolgoprsti plezalček ob Muri gnezdi v značilni panonski poplavni združbi vrb in topolov *Salici-Populetum* in združbi doba in veza *Quercus roboris - Ulmetum laevis* v starih vlažnih sestojih z bujno in poleti skoraj neprebradno podrastjo. Nadmorska višina je 175 metrov, omenjena gnezditvev dolgoprstega plezalčka je po sedaj znanih podatkih ena najnižjih v Sloveniji. Žal stari poplavni gozdovi ob Muri tudi tukaj postopno izginjajo.

SUMMARY

On May 26th 1995, a Common Treecreeper was established to breed in a wooded floodplain of the Mura river. The observed pair and the singing male were present at this locality already on April 17th 1995, while in the nearby village of Melinci they had been observed as early as on March 11th. The species was determined on the basis of the male's singing, for in this wooded floodplain the Short-toed Treecreeper is often found to breed as well.

The discussed Common Treecreeper breeds in a typical Pannonian riverine association of willows and poplars *Salici-Populetum* and in the association *Quercus roboris - Ulmetum laevis*, particularly in old and damp stands with exuberant and in summer virtually impassable undergrowth. The locality is situated at an altitude of 175 m a.s.l., and this Common Treecreeper's breeding is, according to the available data, one of the lowest in Slovenia so far. The sad fact is, however, that the old riverine forests are gradually disappearing from along the Mura river as well.

Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 2000
Maribor

Iz ornitološke beležnice From the ornithological notebook

ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*
BLACK KITE - Pair on 25th May 1997 at
Murska Šuma (SE Slovenia)

Dne 25. 5. 1997 sva z J. Smoletom opazovala par črnih škarnikov, ki se je spreletaval v neposredni bližini Murske šume kakšnih 5 km jugovzhodno od Lendave. Opazovala sva ju približno deset minut, škarnika pa sta v tem času neprestano letala drug ob drugem. Občasno sta se oba hkrati dvignila više v zrak in se nato ponovno spustila, kar je nekoliko spominjalo na svatovanje sršenarjev *Pernis apivorus*. Pri tem sta se medsebojno tudi zaletavala.

Glede na čas opazovanja, vedenje, primeren habitat (nižinski poplavni gozd) in dejstvo, da je skoraj zagotovo bil opazovan par teh ptic, se mi zdi gnezdenje črnega škarnika verjetno. Luka Božič, Pintarjeva 16, 2106 Maribor

PLANINSKI OREL *Aquila chrysaetos*
GOLDEN EAGLE - Adult on 29th September 1998 at Motnik and juvenile on 20th August at Menina planina (C Slovenia)

Jutro dne 29. 9. 1998 je bilo oblačno z rahlim dežjem, vendar se je sonce okoli desetih prebilo skozi oblake. Zaradi precejšnje vlage je bilo soparno. Okoli enajste ure sem se peljal proti zaselku Brezovica, ki leži nad Motnikom v Tuhinjski dolini. V zraku sem zagledal veliko silhueto neznanе ptice, ki je priletela iz jugozahodne smeri. Pomislil sem, da gre mogoče za črno štokljo *C. nigra*, ki sem jo lanskega junija že opazoval nad Motnikom. Takoj sem ustavil avtomobil in segel po daljnogledu. V zraku je bil odrasel planinski orel brez beline v repu in s svetlorjavimi krovnimi peresi na zgornji peruti, medtem ko je bila spodnja stran peruti enotno rjave barve. Orel je letel na nadmorski višini približno 650 metrov. Krožil je ob pobočju nad Brezovico in poskušal pridobiti višino, kar mu (verjetno zaradi prešibkih vzgon-